

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

133

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Rafał Lewandowski • Tomasz Siemianowski

ZASTRZEGANIE DOKUMENTÓW TOŻSAMOŚCI.
SYSTEM DOKUMENTY ZASTRZEŻONE

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2015

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 74 egz.

Spis treści

Wstęp	5
1. Jak działa System dokumenty zastrzeżone?	6
2. Co robić w przypadku utraty dokumentów?	9
3. Rodzaje systemów	12
4. System dokumenty zastrzeżone dla przedsiębiorców	15
5. Najczęściej zadawane pytania	16
6. Prawdziwe historie	18
7. Oszustwa metodą „na wnuczka”	24
Bibliografia	29

System dokumenty zastrzeżone chroni osoby, które utraciły swoje dokumenty tożsamości. Ogranicza możliwość ich późniejszego wykorzystania do celów przestępczych popełnianych w imieniu i na szkodę osoby, która utraciła dokumenty. Należy pamiętać, że wobec nasilających się prób wyłudzeń z wykorzystaniem cudzej tożsamości samo zgłoszenie utraty dokumentów na Policji czy w urzędzie już nie wystarcza. Powinno się jak najszybciej, dla własnego bezpieczeństwa oraz ochrony swojego mienia, zgłosić to w banku, składając stosowny wniosek o dokonanie zastrzeżenia w „Systemie dokumenty zastrzeżone”.

ZASTRZEGANIE DOKUMENTÓW JEST MOŻLIWE WYŁĄCZNIE W BANKACH (KILKANAŚCIE
TYSIĘCY PLACÓWEK W CAŁYM KRAJU)

Systemy wymiany informacji Związku Banków Polskich są prowadzone przez Centrum Prawa Bankowego i Informacji. W Systemie dokumenty zastrzeżone uczestniczą niemal wszystkie polskie banki oraz wiele innych firm i instytucji. Pełna lista uczestników, dla bezpieczeństwa całego systemu, jest oczywiście objęta tajemnicą.

Celem kampanii jest poszerzenie ogólnej wiedzy o potrzebie zastrzeżenia utraconych dokumentów tożsamości przez każdą osobę, której takowa sytuacja się przytrafiła. Nie ma znaczenia, czy stało się to w wyniku zgubienia czy kradzieży.

Zastrzegać utracone dokumenty powinniśmy wszyscy – niezależnie od tego, czy jesteśmy już klientami jakiegoś banku, czy też nigdy nie korzystaliśmy z usług bankowych.

Kampania obejmuje promocję Systemu dokumenty zastrzeżone w aspekcie korzyści i bezpieczeństwa osób, które utraciły dokumenty tożsamości. Projekt wspiera Policja. Patronat objęły Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Federacja Konsumentów.

Główne hasła kampanii

UTRACIŁEŚ DOKUMENTY? NIE RYZYKUJ! ZASTRZEŻ JE W BANKU!
CHROŃ NAJCENNIJSZY SKARB – SWOJĄ TOŻSAMOŚĆ

System działa od 1996 r. Do 2008 r. tylko klienci banków mogli dokonywać zastrzeżeń utraconych dokumentów. Dziś każdy może i powinien poinformować o zagubionych bądź skradzionych dokumentach. Coraz więcej banków umożliwia zastrzeżenie dokumentów także tym, którzy nigdy nie korzystali z usług bankowych. Oznacza to, że wejście do oddziału banku staje się najpewniejszym sposobem przed uchronieniem się od wielu przykrych konsekwencji związanych z utratą dokumentów.

1. Jak działa System dokumenty zastrzeżone?

W obronie przed realizacją niedozwolonych transakcji, w celu ochrony interesów swoich klientów, banki utworzyły elektroniczny System wymiany informacji: System dokumenty zastrzeżone. To system o bardzo dużym zasięgu działania. Zastrzeżenia przyjmowane są w kilkunastu tysiącach placówek bankowych. Informacja wskazująca, że dokument jest zastrzeżony, a tym samym powinien być zablokowany i wyeliminowany z obrotu, pojawia się we wszystkich placówkach w czasie prawie rzeczywistym. System działa od 1996 r. Udało się ocalić kilkaset milionów złotych. Pieniądze mogłyby zostać utracone w wyniku prób dokonania transakcji oszukańczych, prania brudnych pieniędzy czy też nieuprawnionego przełączenia środków.

System dokumenty zastrzeżone służy eliminowaniu z obrotu gospodarczego groźnych dla bezpieczeństwa obywateli oraz całej gospodarki różnego rodzaju wyłudzeń dokonywanych przez osoby posługujące się skradzionymi lub fałszywymi dokumentami oraz cudzą tożsamością. W dzisiejszych czasach system jest niezbędnym narzędziem w bieżącej działalności przedsiębiorców, którzy dokonują licznych operacji wymagających identyfikacji osób na podstawie dokumentów tożsamości. Znacznie zmniejsza ryzyko prowadzenia działalności.

Kradzione dokumenty są wykorzystywane np. do wyłudzenia kredytu, dokonania zakupu telefonu lub zawłaszczenia pieniędzy, kradzieży wypożyczanych przedmiotów, podpisywania umów najmu w celu kradzieży dobytku.

Dzięki Systemowi dokumenty zastrzeżone codziennie jest blokowanych kilkadziesiąt przypadków różnych prób podobnego działania. To świadczy o skali problemu. Proceder ten dotyka coraz częściej przedsiębiorców: wypożyczalnie, biura obrotu nieruchomości, firmy leasingowe, pośredników kredytowych itd.

- **Cele i korzyści systemu:**

- pełniejsza ochrona osób, które utraciły dokumenty,
- możliwość natychmiastowego sprawdzenia i potwierdzenia, czy dokument nie został zastrzeżony przez prawowitego właściciela,
- lepsza ochrona przed wyłudzeniami,
- ograniczanie ryzyka w prowadzonej działalności,
- podnoszenie poziomu zaufania i poczucia bezpieczeństwa,
- wzmacnianie rzetelności w obrocie gospodarczym i cywilnym;

- **Historia**

Związek Banków Polskich był inicjatorem i prekursorem budowy Systemu dokumenty zastrzeżone. Pierwsza wersja systemu powstała w 1997 r.

- **Rok 1996**

- brak jednolitego systemu wymiany danych o zastrzeżeniach,
- sporządzanie zbiorczych wykazów papierowych na potrzeby współpracy pomiędzy bankami i Poczta Polska,
- wykorzystywanie usług telegraficznych do możliwie szybkiego zastrzegania dokumentów w sieci placówek pocztowych,

- Związek Banków Polskich inicjuje i rozpoczyna we współpracy z bankami i KIR S.A. (Krajową Izbą Rozliczeniową) budowę jednolitego systemu informatycznego pozwalającego na wymianę informacji o zastrzeżeniach;
- **Rok 1997**
 - rozpoczęcie funkcjonowania Systemu dokumenty zastrzeżone (dawna nazwa systemu to MIG-DZ),
 - deklaracje uczestnictwa składane do ZBP przez banki zainteresowane wymianą,
 - podpisanie pierwszych umów regulujących funkcjonowanie systemu,
 - ZBP zleca KIR S.A. dystrybucję danych z wykorzystaniem systemu SYBIR i sieci 17 BRIR,
 - transfer danych z użyciem tradycyjnych nośników informacji,
 - sesyjna (wymagająca 24 godzin) praca Centralnej Bazy Danych (tryb off-line);
- **Rok 1998**
 - wprowadzenie nowej wersji narzędziowej systemu oznaczonej symbolem 1.50,
 - ZBP podpisuje porozumienie z Komendą Główną Policji na wymianę danych o zastrzeżeniach,
- **Rok 1999**
 - wykorzystanie systemu ELIXIR do dystrybucji danych,
 - rozpoczęcie prac przez ZBP nad zmianą dotychczasowej platformy systemu zmierzających do powstania nowej, elektronicznej wersji narzędziowej systemu 2.0;
- **Rok 2000**
 - uruchomienie Systemu dokumenty zastrzeżone w nowej wersji 2.0 (wrzesień),
 - wprowadzenie w pełni elektronicznej wymiany danych,
 - uruchomienie serwera Centralnej Bazy Danych w technologii ORACLE,
 - dostęp poprzez pocztę elektroniczną, repliki bazy, klienta „on-line” oraz interfejs WWW,
 - połączenie z systemem w „starej” wersji narzędziowej 1.50,
 - wdrażanie nowej, elektronicznej wersji systemu w bankach, które jako pierwsze wykazały gotowość przejścia na nową platformę;
- **Rok 2001**
 - proces przechodzenia banków ze „starej” wersji systemu na nową,
 - rozszerzenie grona uczestników systemu o pierwsze podmioty spoza sektora bankowego (operatorów sieci telefonii komórkowej);
- **Rok 2006**
 - rozpoczęcie prac nad nową wersją: System dokumenty zastrzeżone 3.0;
- **Rok 2007**
 - uruchomienie Systemu dokumenty zastrzeżone 3.0,
 - rozpoczęcie procesu przechodzenia banków ze „starej” wersji systemu na nową,
 - przyjmowanie zastrzeżeń przez pierwsze banki także od osób niebędących ich klientami;
- **Rok 2008**
 - pełne wdrożenie wersji Systemu dokumenty zastrzeżone 3.0 przez wszystkich uczestników,
 - systematyczne poszerzanie liczby banków i innych uczestników systemu przyjmujących zastrzeżenia także od osób niebędących ich klientami,
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – I etap;
- **Rok 2009**
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – II etap,
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – III etap;
- **Rok 2010**
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – IV etap;

- **Rok 2011**
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – V etap;
- **Rok 2012**
 - kampania Systemu dokumenty zastrzeżone – VI etap.

2. Co robić w przypadku utraty dokumentów?

Jeżeli utracimy dokumenty, należy:

- natychmiast zastrzec je w Systemie dokumenty zastrzeżone,
- powiadomić Policję (gdy utracono je w wyniku kradzieży),
- zawiadomić najbliższy organ gminy lub placówkę konsularną i wyrobić nowy dokument.

Informacje dotyczące konieczności zawiadomienia organu gminy o utracie dokumentu znajdują się na stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Gdzie i jak zastrzegać?

- w każdej placówce swojego banku,
- jeżeli osoba, która utraciła dokumenty, nie posiada rachunku bankowego, powinna się udać do banku przyjmującego zastrzeżenia także od osób niebędących klientami danego banku.

Jakie rodzaje dokumentów należy zastrzegać?

Wszystkie dokumenty potwierdzające tożsamość. Najważniejsze z nich to:

- dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, książeczka wojskowa, książeczka marynarska, dowód rejestracyjny, karta pobytu. Zastrzegane są także dowody rejestracyjne, karty płatnicze. Tygodniowo zastrzeganych jest nawet 4 tys. dokumentów, a liczba ta stale rośnie.

Dlaczego należy zastrzegać utracone dokumenty?

Każdego dnia dokonuje się milionów operacji polegających m.in. na wpłatach i wypłatach pieniędzy z kont bankowych, dokonywaniu przelewów, zakładaniu rachunków, zawieraniu umów o kredyt czy pożyczkę. Niemal w każdym przypadku wymagane jest potwierdzenie tożsamości osoby zlecającej wykonanie takiej operacji. Zagubienie lub utrata któregośkolwiek z dokumentów tożsamości może mieć przykre konsekwencje dla prawowitego właściciela, zwłaszcza że sposobów na wykorzystanie cudzej tożsamości jest wiele i wciąż pojawiają się nowe.

Dokumenty wykorzystywane są m.in. do:

- wyłudzenia pożyczki,
- wynajęcia mieszkania lub pokoju hotelowego w celu kradzieży wyposażenia czy unikania opłat,
- kradzieży wypożyczonego samochodu i innych przedmiotów,
- zakładania fikcyjnych firm do wyłudzenia kredytów, zwrotu podatków.

Jak przeciwdziałać przykrym konsekwencjom utraty dokumentów?

Wystarczy zgłosić się do swojego banku (lub do dowolnego, który wdrożył usługę zastrzegania dokumentów także przez osoby, które nie są klientami żadnego banku – aktualna lista tych placówek znajduje się na stronie www.dokumentyzastrzezone.pl), i zastrzec numery seryjne utraconych dokumentów. Informacje są błyskawicznie przekazywane do wszystkich banków i innych instytucji korzystających z systemu (m.in. do Poczty Polskiej, operatorów telefonii komórkowej czy agencji pośrednictwa nieruchomości).

Nie ma znaczenia, czy utrata nastąpiła w wyniku zgubienia lub kradzieży. Nie ma też różnicy, czy poszkodowana osoba jest klientem jakiegokolwiek banku, czy też nigdy nim nie była. Nie ma przecież żadnej pewności, że utracony dokument zostanie wykorzystany przez przestępców.

Zastrzeżenie dokumentów tożsamości

Kradzież albo zgubienie dowodu osobistego, prawa jazdy, paszportu czy innego dokumentu tożsamości to poważny problem mogący doprowadzić do trudnych do wyjaśnienia sytuacji. Dokumenty mogą zostać wykorzystane do celów przestępczych. Aby dowiedzieć się, jak można się przed tym ochronić, warto się zapoznać z przedstawionymi poniżej informacjami.

Co robić w przypadku utraty dokumentów?

Utracone dokumenty należy najpierw zastrzec w banku – to kilkanaście tysięcy placówek w całym kraju (w wielu z nich nie trzeba nawet mieć konta bankowego). Poniżej przedstawiamy kolejne kroki, które należy wykonać:

- zastrzeżenie w Systemie dokumenty zastrzeżone – w swoim banku lub w dowolnym banku przyjmującym zastrzeżenia także od osób niebędących jego klientami,
- powiadomienie Policji – w przypadku gdy dokumenty utracono w wyniku kradzieży,
- zawiadomienie najbliższego organu gminy lub placówki konsularnej i wyrobienie nowego dokumentu.

Obowiązek wymiany dowodu osobistego i postępowanie w razie utraty dowodu osobistego

Posiadacz dowodu osobistego ma obowiązek wymienić ten dokument w razie:

- 1) zmiany danych, które zamieszcza się w dowodzie osobistym – o wymianę dowodu osobistego należy wystąpić w terminie do 14 dni od dnia doręczenia osobie obowiązanej do posiadania dowodu osobistego ostatecznej decyzji administracyjnej lub prawomocnego orzeczenia sądu stwierdzających zmianę danych albo od dnia sporządzenia aktu małżeństwa stwierdzającego zmianę nazwiska, a w przypadku małżeństwa zawartego przed konsulem lub organem zagranicznym – od dnia doręczenia odpisu aktu małżeństwa; w przypadku obywateli polskich przebywających za granicą termin wynosi 3 miesiące;
- 2) uszkodzenia dowodu osobistego lub zaistnienia innej okoliczności utrudniającej ustalenie tożsamości osoby – o wymianę dowodu osobistego należy wystąpić niezwłocznie;
- 3) upływu terminu ważności dowodu osobistego – o wymianę dowodu osobistego należy wystąpić nie później niż na 30 dni przed upływem terminu ważności dokumentu.

Postępowanie w razie utraty, zwrotu lub znalezienia dowodu osobistego

Osoba, która utraciła dowód osobisty, jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym najbliższy organ gminy lub właściwą ze względu na miejsce pobytu polską placówkę konsularną. Organy te wydają zaświadczenie o utracie dowodu osobistego, ważne do czasu wydania nowego dokumentu, oraz powiadamiają o tym organ, który wydał dowód osobisty, w celu unieważnienia dokumentu. Ponadto osoba, która utraciła dowód osobisty, jest obowiązana wystąpić niezwłocznie o wydanie nowego dokumentu do właściwego organu gminy. Obowiązek ten nie dotyczy obywateli polskich przebywających stale za granicą. Osoba, która utraciła obywatelstwo polskie, jest obowiązana zwrócić niezwłocznie dowód osobisty organowi, który wydał ten dokument, albo właściwej ze względu na miejsce jej pobytu polskiej placówce konsularnej. Konsul przekazuje dowód osobisty zwrócony przez osobę, która utraciła obywatelstwo polskie, do wystawcy dowodu osobistego, natomiast niezwłocznie, nie później jednak niż następnego dnia roboczego po dniu otrzymania zwróconego dowodu osobistego, konsul przekazuje do wystawcy dowodu osobistego powiadomienie o jego zwrocie. W razie znalezienia własnego dowodu osobistego zgłoszonego jako utracony należy niezwłocznie zwrócić go organowi, który wydał ten dokument. Osoba, która znalazła dowód osobisty innej osoby, jest obowiązana niezwłocznie przekazać ten dokument najbliższemu organowi gminy, Policji lub innemu organowi administracji publicznej. Organy te przekazują jak najszybciej dowód osobisty organowi, który go wydał, w celu unieważnienia dokumentu. Jednakże osoba, która znalazła dowód osobisty innej osoby, może również, bez zbędnej zwłoki, przekazać ten dokument posiadaczowi dowodu osobistego. W tym przypadku posiadacz dokumentu może również zawiadomić o utracie dowodu osobistego najbliższy organ gminy lub właściwą ze względu na miejsce pobytu polską placówkę konsularną, w celu jego unieważnienia.

Istnieją dwie możliwości zastrzegania utraconych dokumentów w Systemie dokumenty zastrzeżone:

Jestem klientem banku (mam konto)

W Systemie dokumenty zastrzeżone uczestniczą wszystkie banki w Polsce oraz wiele innych firm i instytucji. Pełna lista uczestników, dla bezpieczeństwa całego systemu, jest oczywiście objęta tajemnicą. Zastrzeganie dokumentów jest możliwe bezpośrednio w bankach (kilkanaście tysięcy placówek w całym kraju). Jeżeli osoba, która utraciła dokumenty tożsamości, jest klientem jakiegokolwiek banku (np. ma tam założony swój rachunek), powinna dokonać zastrzeżenia w którymś z jego oddziałów. Na miejscu otrzymuje się odpowiednie formularze. Dane o utraconym dokumencie zostaną przekazane do Centralnej Bazy Danych Systemu dokumenty zastrzeżone, a następnie automatycznie przekazane do wszystkich banków i innych instytucji korzystających z systemu. Składając w banku dyspozycję zastrzeżenia dokumentu, należy się tylko upewnić i zapytać, czy bank przekaże dane do Systemu dokumenty zastrzeżone (a nie jedynie do wewnętrznego systemu informatycznego banku).

Nie jestem klientem banku (nie mam konta)

Jeżeli do tej pory nie korzystali Państwo z usług żadnego banku, wystarczy odebrać z urzędu gminy zaświadczenie o utracie dowodu osobistego. Zaświadczenie stanowi rodzaj dokumentu zastępczego, ponieważ uszkodzony ma prawo okazywać je w tych wszystkich sytuacjach, w których konieczne jest przedstawienie dowodu osobistego. Następnie należy zgłosić się do dowolnego oddziału tych banków, które przyjmują zastrzeżenia także od osób niebędących ich klientami. Zaświadczenie z urzędu potrzebne jest bankowi w celu weryfikacji informacji, że zastrzegany dokument był rzeczywiście własnością osoby dokonującej zastrzeżenia. W banku otrzymają Państwo odpowiednie formularze. Zastrzeżenie utraconych dokumentów przez osoby, które nigdy nie miały konta, jest szczególnie istotne, ponieważ w takiej sytuacji żaden bank nie posiada naszych danych – utrudnia to identyfikację klienta i wykrycie oszustwa. Ryzyko popełnienia przestępstwa przez kogoś podszywającego się pod inną osobę jest znacznie wyższe.

To wszystko odbywa się w imieniu osoby, której dokumentem się posłużono. Każdy, kto zgubił dokumenty lub komu dokumenty zostały skradzione, powinien jak najszybciej zastrzec je w banku. Dziennie notuje się nawet kilkadziesiąt prób posłużenia się cudzym lub podrobionym dokumentem. Informacje z jednego banku, poprzez System dokumenty zastrzeżone, są błyskawicznie przekazywane do wszystkich banków i innych instytucji korzystających z systemu. Oprócz banków korzystają z niego także operatorzy telefonii komórkowych, Poczta Polska i wiele innych uczestników. Dokumenty mogą sprawdzać także notariusze, pracownicy hoteli, wypożyczalni czy agencji pośrednictwa wynajmu nieruchomości.

3. Rodzaje systemów

Związek Banków Polskich powierzył Centrum Prawa Bankowego i Informacji wykonywanie w jego imieniu zadań w zakresie administrowania Systemami Wymiany Informacji. Do systemów, które są obsługiwane i rozwijane, należą System Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami oraz System bankowy rejestr.

System Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami

System Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami, znany powszechnie pod nazwą AMRON, to działająca od 2004 r. ogólnopolska baza danych o cenach i wartościach nieruchomości, wyposażona w funkcjonalności analityczne i statystyczne.

Misją AMRON-u jest zapewnienie przejrzystości i wiarygodności informacji o rynku nieruchomości, dostępnej zarówno dla profesjonalnych uczestników tego rynku, jak i dla wszystkich, którzy podejmują decyzję o zakupie własnego „kawałka podłogi” lub szukają atrakcyjnej formy lokaty bądź zainwestowania swoich oszczędności.

AMRON oferuje:

- dostęp do ogólnopolskiej wystandaryzowanej bazy danych o nieruchomościach oraz ich cenach i wartościach, tworzonej przez współpracujące podmioty aktywne na rynku obrotu nieruchomościami,
- narzędzia wspierające podejmowanie decyzji biznesowych w obszarze nieruchomości, kwartalny „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości”, powszechnie znany jako Raport AMRON-SARFIN (dostępny również w angielskiej wersji językowej),
- cykl publikacji analitycznych dotyczących rozwoju regionalnych rynków lokali mieszkalnych, działek budowlanych oraz gruntów rolnych,
- funkcjonalność raportu oceny wartości nieruchomości, umożliwiającą weryfikację aktualnej wartości nieruchomości na podstawie autorskiego algorytmu predykcji wartości,
- analizy tematyczne na indywidualne zamówienie, dotyczące określonego segmentu rynku, regionu geograficznego oraz przedziału czasowego,
- wsparcie logistyczne i merytoryczne przy budowaniu koncepcji oraz realizacji szkoleń i seminariów dla uczestników rynku nieruchomości,
- współpracę przy kreowaniu rozwiązań regulacyjnych służących poprawie jakości i bezpieczeństwa transakcji obrotu nieruchomościami,
- współdziałanie na rzecz przejrzystości informacji o rynku nieruchomości.

Szczegółowe informacje dostępne są na stronie www.amron.pl.

System bankowy rejestr

Ogólnopolski System bankowy rejestr, funkcjonujący on-line, jest niezastąpionym narzędziem wykorzystywanym w pierwszej fazie oceny ryzyka związanego z potencjalnym klientem banku. System bankowy rejestr umożliwia wymianę informacji identyfikujących klientów niewywiązujących się ze swych zobowiązań wobec banków, gdy łączna wartość zobowiązań przekracza 200 zł w przypadku konsumentów i 500 zł w przypadku przedsiębiorców, a świadczenia powstałe w wyniku tych zobowiązań są wymagalne od co najmniej 60 dni. Za pośrednictwem Systemu bankowy rejestr banki wymieniają się informacjami o klientach, których zobowiązania zostały zakwalifikowane – zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Finansów z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ry-

zyko związane z działalnością banków (Dz. U. z 2008 r. Nr 235, poz. 1589, z późn. zm.) – do należności „wątpliwych” bądź „straconych”. Dane są aktualizowane co najmniej raz dziennie. Baza danych systemu to zbiór ponad 2 253 000 klientów banków (konsumentów i przedsiębiorców).

System pojazdy

System pojazdy to jedyny, dostępny dla sektora bankowego i finansowego, system identyfikujący pojazdy mechaniczne (samochody, przyczepy, maszyny rolnicze i inne), zarejestrowane na terenie kraju jako utracone i poszukiwane przez Policję.

System jest podstawowym narzędziem służącym ograniczaniu ryzyka związanego z kredytowaniem, leasingiem, ubezpieczaniem środków transportu i przyjmowaniem pojazdów mechanicznych jako zabezpieczenia.

Korzystanie z Systemu pojazdy w znaczący sposób ogranicza koszty poprzez eliminowanie z obrotu poszukiwanych przez Policję skradzionych pojazdów. System jest przeznaczony dla banków i innych instytucji działających na podstawie prawa bankowego.

W Centralnej Bazie Danych Systemu znajdują się informacje pozwalające zidentyfikować kilkaset tysięcy pojazdów poszukiwanych przez Policję.

Wśród rejestrowanych pojazdów są m.in.:

- samochody osobowe, tablice rejestracyjne, samochody dostawcze, furgony, samochody ciężarowe, motorowery, motocykle, inne pojazdy niezdefiniowane, silniki samochodu osobowego, przyczepy, naczepy samochodów ciężarowych, autobusy, mikrobusy, przyczepy samochodu turystycznego, ciągniki rolnicze, traktory.

Dostęp do danych pozwalających zidentyfikować pojazd:

- numerów identyfikacyjnych pojazdu (VIN), numerów nadwozia, marki i typy pojazdów, numerów silników, numerów rejestracyjne, numerów kart pojazdów.

System posiadacze

System posiadacze został utworzony zgodnie z ustawą z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz. U. Nr 169, poz. 1385, z późn. zm.), w celu ograniczenia ryzyka bieżącej działalności wydawców kart płatniczych oraz osób, które utraciły karty. Umożliwia jednoznaczną identyfikację posiadaczy elektronicznych instrumentów płatniczych, którzy nie wywiązują się z zawartych umów.

Baza danych systemu zawiera informacje identyfikujące posiadaczy w szczególności posługujących się kradzionymi kartami, niespłacających zadłużenia powstałego w wyniku użycia karty, często przekraczających dopuszczalny limit.

W Systemie posiadacze są przetwarzane dane niedostępne w żadnym międzybankowym systemie wymiany informacji, bowiem tylko w tej bazie mogą być gromadzone informacje o nierzetelnych posiadaczach kart debetowych i obciążeniowych.

System Wymiany Ostrzeżeń o Zagrożeniach (SWOZ)

System został zaprojektowany jako narzędzie szybkiego ostrzegania o zagrożeniach. Sektor bankowy jest narażony na ryzyko utraty środków finansowych z tytułu przestępstw kartowych, internetowych, wyłudzeń z użyciem sfałszowanych dokumentów tożsamości itp. SWOZ stanowi swoistą bazę wiedzy o nowych schematach oszustw, opisach zdarzeń niosących zagrożenie dla bezpieczeństwa działalności bankowej, mechanizmach postępowań wraz z opisem konkretnych akcji. System dostarcza wiedzę *ex-ante*, ograniczając tym samym ryzyko i skalę możliwych strat. Informacje z SWOZ są dostępne tylko i wyłącznie dla wąskiej grupy osób wskazanych przez banki (w szczególności z komórek odpowiedzialnych za bezpieczeństwo banku). Taka organizacja daje gwarancję zachowania poufności danych i ich właściwego wykorzystania.

Zakres przetwarzanych danych dotyczy:

- schematów oszustw popełnianych na szkodę sektora bankowego,
- mechanizmów postępowań (zdarzeń) niosących zagrożenie dla bezpieczeństwa banków,
- opisów konkretnych przestępstw (np. dotyczy zaawansowanej technologii, włamań do systemów),
- informacji trudno definiowalnych, budzących podejrzenia co do intencji i celów (np. oszustwa typu nigeryjskiego, próby wyłudzenia informacji itp.),
- informacji służących do ujawnienia międzynarodowego terroryzmu.

System Zdarzeń z Obszaru Ryzyka Operacyjnego (ZORO)

System Zdarzeń z Obszaru Ryzyka Operacyjnego jest pomyślany jako pomocnicze narzędzie i zewnętrzna baza danych wspomagająca banki w szacowaniu ryzyka operacyjnego. W bazie danych są gromadzone informacje o zdarzeniach wynikających z ryzyka operacyjnego lub pogranicza ryzyka operacyjnego oraz kredytowego, na skutek których bank poniósł straty finansowe bądź był (lub jest) narażony na potencjalne straty. Z uwagi na specyfikę przetwarzanych danych oraz konieczność zachowania pełnej anonimowości uczestników w systemie obowiązują szczególne zasady gwarantowania poufności, polegające na technologicznym i organizacyjnym rozdzieleniu funkcji zarządzania użytkownikami od zadań związanych z administrowaniem baz danych ZORO.

ZORO umożliwia bankom precyzyjne wykonanie analiz i szacowanie ryzyka operacyjnego, dostarczając dane o charakterze zewnętrznym w pięcioletniej perspektywie historycznej. Dane z systemu mogą być wykorzystane przez bank do trzech głównych celów: modelowania ryzyka operacyjnego, tworzenia analiz scenariuszowych, a także budowania wzorców.

Dane dostarczane przez systemy umożliwiają:

- ocenę wiarygodności klientów i weryfikację ich tożsamości oraz pełniejszą ocenę ryzyka, a także poprawę efektywności działań prewencyjnych,
- lepszą ochronę klientów i depozytów, poprawę bezpieczeństwa operacji,
- przeciwdziałanie wyłudzeniom i poprawę wykrywalności zachowań przestępczych oraz wzmocnienie zarządzania ryzykiem na rynku finansowania nieruchomości.

Systemy wymiany informacji, z uwagi na bieżącą, codzienną aktualizację danych są jedynymi tego rodzaju zasobami informacji w Polsce.

4. System dokumenty zastrzeżone dla przedsiębiorców

Z Systemu dokumenty zastrzeżone mogą korzystać nie tylko podmioty z sektora bankowego, ale wszystkie instytucje, które w ramach prowadzonej działalności identyfikują osoby na podstawie dokumentów umożliwiających stwierdzenie tożsamości, m.in.:

- agenci rozliczeniowi,
- agencje pośredniczące w wynajmie lokali i mieszkań,
- dostawcy Internetu,
- firmy leasingowe,
- firmy kurierskie,
- fundusze pożyczkowe i poręczeniowe,
- hotele,
- kancelarie prawne i notarialne,
- operatorzy pocztowi,
- operatorzy telewizji kablowej,
- operatorzy telefonii stacjonarnej i komórkowej,
- placówki partnerskie banków,
- pośrednicy finansowi,
- przedsiębiorcy udzielający kredytów kupieckich,
- SKOK-i,
- sklepy internetowe,
- wypożyczalnie (np. samochodów),
- związki producentów rolnych.

Warunkiem jest podpisanie umowy. W imieniu Związku Banków Polskich obsługą Systemu dokumenty zastrzeżone zajmuje się Centrum Prawa Bankowego i Informacji sp. z o.o. (www.cpb.pl):

Kontakt:

Jędrzej Brand

tel.: (+48 22) 48 68 422

jedrzej.brand@cpb.pl

Iwona Słowik

tel.: (+48 22) 48 68 438

iwona.slowik@cpb.pl

5. Najczęściej zadawane pytania

1. Zgubiłem lub ukradziono mi dokumenty – co mam robić?

W takiej sytuacji należy jak najszybciej:

- powiadomić oddział banku, w którym posiadamy rachunek lub którego jesteśmy stałym klientem albo, gdy nie mamy konta bankowego, w banku, który przyjmuje zastrzeżenia nie tylko od swoich klientów, postępujemy tak zarówno w przypadku zwykłego zgubienia, jak i utraty dokumentu w wyniku kradzieży; powiadomienie polega na złożeniu wniosku o zastrzeżenie dokumentu – dyspozycja jest potrzebna, aby bank wpisał zastrzeżenie do Centralnej Bazy Danych Systemu dokumenty zastrzeżone;
- powiadomić najbliższą jednostkę Policji, jeśli dokument został utracony w wyniku kradzieży;
- zawiadomić najbliższy organ gminy lub placówkę konsularną i wyrobić nowy dokument.

Informacje dotyczące konieczności zawiadomienia organu gminy znajdują się na stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Informacje z jednego banku, poprzez System dokumenty zastrzeżone, są błyskawicznie przekazywane do wszystkich banków i instytucji korzystających z systemu. Na życzenie klienta może być wydane pisemne potwierdzenie przyjęcia dyspozycji.

Jakie są najważniejsze dokumenty tożsamości, które powinno się zastrzec w banku w razie ich utraty?

Do najważniejszych dokumentów wykorzystywanych do poświadczania tożsamości zalicza się:

- dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, książeczkę marynarską, książeczkę wojskową, kartę pobytu.

Zastrzegać należy także karty płatnicze oraz dowody rejestracyjne.

Czy jest możliwość anulowania zastrzeżenia, jeżeli dokument się znalazł?

Technicznie i organizacyjnie jest to oczywiście możliwe. Jednak ze względów bezpieczeństwa Związek Banków Polskich rekomenduje bardzo rygorystyczne podejście do podjęcia takiej decyzji. Zdarza się, że złodziej, który wcześniej ukradł nasze dokumenty lub jakiś pozorowanie „uczciwy znalazca”, odsyła nam je w kopercie właśnie po to, abyśmy wycofali zastrzeżenie. Niestety, nie możemy mieć pewności, czy przed ich odesłaniem dokumenty nie zostały wykorzystane do celów przestępczych albo czy ktoś nie wykorzystał naszych danych do wykonania kopii dokumentu, który po wycofaniu naszego zastrzeżenia będzie bardzo trudny do wykrycia i zablokowania. Najbezpieczniejsze rozwiązanie stanowi zawsze pozostawienie zastrzeżenia w Systemie dokumenty zastrzeżone i wyrobienie nowego dokumentu.

Nigdy nie korzystałem z usług banków – czy również powinienem zastrzec utracone dokumenty?

Oczywiście, że tak. Dzięki różnym systemom wymiany informacji (więcej na ten temat znajdą Państwo na stronach Centrum Informacji Gospodarczej: www.cigi.pl) działającym w bankach osoby, które korzystają już usług banków łatwiej jest zidentyfikować, co w znacznym utrudnia przestępcom działanie. Tymczasem osoby niebędące wcześniej klientami żadnego banku, są szczególnie narażone na próby wyłudzeń dokonywanych z wykorzystaniem cudzej tożsamości. Informacje o takich osobach nie znajdują się w bazach bankowych i bankom trud-

niej jest zweryfikować tożsamość takiego klienta. Dodatkowo pamiętajmy, że z Systemu dokumenty zastrzeżone korzystają nie tylko banki – dostęp do danych mają również inne firmy i instytucje, co oznacza, że w razie utraty dokumentu i jego zastrzeżenia w banku, informacja o tym także zostanie szeroko rozpowszechniona.

Jak sprawdzić, czy ktoś nie wziął kredytu na nasze nazwisko?

Jeżeli istnieje podejrzenie, że ktoś mógł posłużyć się naszym dokumentem w celu wydania kredytu, należy się zgłosić do Biura Obsługi Klienta Biura Informacji Kredytowej (www.bik.pl). Możemy tam sprawdzić swoją historię kredytową.

Czy są przykłady użycia cudzych dokumentów przy wynajmowaniu mieszkania o kradzieży wyposażenia?

Niestety takie sytuacje zdarzają się dosyć często. Kilka przypadków zostało opisanych na stronach internetowych Komendy Stołecznej Policji i na stronie www.policja.pl.

6. Prawdziwe historie

Nieletni przestępcy zatrzymani przez Policję

Ona uciekła z domu. On był poszukiwany przez Policję. Oboje podejrzani o wiele przestępstw. Wpadli, gdy jechali kradzionym oplem. Policjanci Sekcji Kryminalnej Komisariatu na Targówku zatrzymali dwoje nieletnich, którzy dokonali wielu poważnych przestępstw. 14-letnia uciekiniarka z warszawskiego domu dziecka Estera K. i 15 letni Konrad K. poszukiwani przez KP Mokotów za kradzież mienia (o wartości 550 000 zł) oraz przez KRP Śródmieście w związku z wyłudzeniem kredytu w banku postanowili wspólnie wynająć mieszkanie. Nieletni Konrad K. wykorzystał skradzione dokumenty i wynajął lokal na ul. Kondratowicza w Warszawie. Para zamiast się rozgościć, sprzedawała całe wyposażenie mieszkania firmie skupującej i sprzedającej używane meble oraz sprzęt RTV, AGD. Łatwo zarobione pieniądze zachęcały młodych ludzi, którzy postanowili pojawić się u właścicielki mieszkania, mając nadzieję na kolejne łupy. 21 grudnia Konrad pod pretekstem chęci podpisania umowy pojawił się w jej lokalu. Wykorzystał chwilę nieuwagi kobiety i ukradł komórkę oraz kluczyki samochodowe. Po wizycie odjechał spod jej domu oplem astrą II kombi. Poszkodowana chwilę później była już w wynajmowanym mieszkaniu. Kiedy otworzyła drzwi, jej oczom ukazały się ogołoczone ściany. Roztrzęsiona kobieta zgłosiła się na Policję i powiadomiła o kradzieży. Funkcjonariusze rozpoczęli natychmiastowe poszukiwania dwojga młodych ludzi, szczególnie że istniało prawdopodobieństwo, iż mogą już szukać następnej ofiary. 22 grudnia policjanci zauważyli opla identycznego z poszukiwanym i skontrolowali go, mimo że miał inne numery rejestracyjne. Okazało się, że kierowcą był poszukiwany 15-latek, a pasażerem jego 14-letnia poszukiwana koleżanka. Nowe numery rejestracyjne miały zmylić funkcjonariuszy. Młodzi przestępcy wykorzystali tablice skradzione z samochodu w Łomiankach, by uniknąć zatrzymania. Dziewczyna i chłopak zostali zatrzymani. Samochód i całe wyposażenie mieszkania o łącznej wartości około 50 000 zł wróciły do właścicielki.

Ze wstępnych ustaleń Policji wynika, że sprawcy dokonywali więcej tego rodzaju przestępstw, m.in. przy ul. Starej Gruszy, gdzie po wynajęciu mieszkania, jak w poprzednim przypadku, skradli meble i sprzęt. Poza tym para podejrzewana jest o kradzieże samochodów, wyłudzenie kredytów i kupno m.in. telefonów komórkowych na podstawie fałszywych dokumentów. Sąd Rodzinny i ds. Nieletnich zdecydował o umieszczeniu Estery K. i Konrada K. na trzy miesiące w schronisku.

Źródło: Komenda Stołeczna Policji

Falszywy krewny trafił za kratki

Kolejną osobę podejrzaną o oszustwo metodą „na wnuczka” zatrzymali mokotowscy policjanci z wydziału kryminalnego. Z informacji funkcjonariuszy wynika, że Daniel Z. podał się najpierw za krewnego 78-letniej kobiety, a potem również za funkcjonariusza i nakłonił ją do przekazania 20 tys. złotych. 21-latek został już tymczasowo aresztowany przez sąd. Grozi mu kara do 8 lat więzienia.

Kryminalni rozpracowali kolejną sprawę, w której ofiarą oszustów padła starsza osoba. Jak ustalili policjanci, do 78-latki zadzwonił mężczyzna, który podał się za jej krewnego i poprosił o pilną pożyczkę na zakup mieszkania. Kilka dni później skontaktowała się z nią kolejna osoba, twierdząc, że Policja wie o planowanym oszustwie i planuje zorganizować zasadzkę, dlatego prosi o pomoc w ujęciu fałszywych krewnych. Rozmówca ma wykonywać wszystkie

polecenia „kuzyna” i dzięki temu przestępcy zostaną zatrzymani, a pieniądze zwrócone. Starsza pani, przekonana, że pomaga funkcjonariuszom, przekazała oszustowi 20 tys. złotych. Dzięki operacyjnej pracy kryminalnych zatrzymano osobę podejrzaną o to przestępstwo. Daniel Z. wpadł w ręce policjantów w pobliżu miejsca zamieszkania. Dalsze działania policjantów z wydziału dochodzeniowo-śledczego doprowadziły do tego, że 21-latek usłyszał zarzut oszustwa. Teraz funkcjonariusze sprawdzają, czy mężczyzna nie ma związku z podobnymi przestępstwami. Prokurator wystąpił z wnioskiem o jego tymczasowe aresztowanie, do którego sąd się przychylił. Sprawcy oszustwa grozi kara do 8 lat więzienia.

Źródło: www.policja.pl

Zatrzymane za oszustwo

Kara nawet 8 lat pozbawienia wolności grozi kobietom zatrzymanym przez wolborskich policjantów. Zatrzymane są podejrzane o przerabianie kserokopii dowodów osobistych, a następnie zawieranie przez Internet umów o świadczenie usług telefonicznych na podstawie tych dokumentów. Uzyskane w wyniku umów telefony komórkowe podejrzane sprzedawały w piotrkowskich komisach. W połowie kwietnia 2014 r. do Komendy Miejskiej Policji w Piotrkowie Trybunalskim zgłosiła się 23-letnia piotrkowianka, twierdząc, że nieznana osoba zawarła umowę telekomunikacyjną i odebrała załączony do niej aparat telefoniczny, posługując się jej danymi. Sprawa była tym bardziej trudna, że kobieta nie zagubiła swojego dokumentu tożsamości, a także nikomu go nie użyczała. Na ślad oszustek wpadli policjanci z Komisariatu Policji w Wolborzu. Informacje zebrane przez nich w tej sprawie 8 maja 2014 r. doprowadziły do zatrzymania dwóch 36-letnich mieszanek Piotrkowa Trybunalskiego. W dalszym postępowaniu funkcjonariusze ustalili i zabezpieczyli podczas przeszukania w miejscach zamieszkania kobiet 16 kart SIM, 17 kart bankomatowych różnych banków, telefony komórkowe, wnioski pożyczkowe oraz zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach wypisane na różne osoby. Jak się okazało, telefon komórkowy na nazwisko zawiadamiającej został sprzedany przez przestępczy duet w piotrkowskim komisie. Policjanci cały czas ustalają kolejne wątki postępowania. Za oszustwo, w świetle obowiązujących przepisów, grozi kara nawet do 8 lat pozbawienia wolności.

Źródło: www.policja.pl

Areszt dla sprawcy oszustw metodą „na wnuczka”

Policjanci z Komendy Miejskiej Policji w Radomiu zatrzymali 18-latkę, który jest podejrzany o wyłudzenie pieniędzy od starszych osób. Na szczęście nie wszyscy dali się nabrać i w odpowiednim momencie powiadomili Policję. Decyzją sądu mężczyzna najbliższe miesiące spędzi w areszcie. W minioną środę do 80-letniej mieszkanki Radomia zadzwonił mężczyzna i podając się za jej wnuka, powiedział, że miał wypadek i pilnie potrzebuje 20 tys. złotych. Kobieta nie miała przy sobie takiej kwoty, ale zaoferowała, że pójdzie do banku i weźmie kredyt. Gdy starsza kobieta załatwiała formalności w banku, do jej mieszkania przyszedł syn, który odebrał kilka telefonów od zniecierpliwionego „wnuczka”. Mężczyzna zorientował się, że jego matka padła ofiarą oszusta. Zdążył dotrzeć do banku, w którym kobieta dopełniała formalności, anulował umowę kredytową i natychmiast poinformował o zajściu dyżurnego radomskiej Policji. Funkcjonariusze zatrzymali sprawcę, którym okazał się 18-letni mieszkaniec powiatu nowodworskiego (woj. mazowieckie). Jak się okazało, nie było to jedyne tego typu oszustwo, którego dopuścił się mężczyzna. Policjanci ustalili, że kilka godzin wcześniej bezskutecznie próbował wyłudzić pieniądze od starszego mężczyzny w Białobrzegach. Tam również posłużył się legendą o wypadku. Natomiast na początku miesiąca wyłudził 20 tys. złotych od starszego mieszkańca Garwolina oraz 8 tys. od osoby mieszkającej w Wołominie. Postępowanie prowadzi Prokuratura Rejonowa Radom Wschód. Mężczyźnie przedstawiono cztery zarzuty popełnienia przestępstw, w tym usiłowania wyłudzenia i wyłudzenia pieniędzy. Decyzją sądu 18-latek spędzi najbliższe 3 miesiące w areszcie. Z dotychczasowych ustaleń wynika, że zatrzymany dokonał kilkunastu tego typu przestępstw m.in. na terenie Garwolina, Zakroczymia, Łodzi,

Lublina, Nowego Dworu Mazowieckiego oraz Skierniewic. Sprawa ma charakter rozwojowy, policjanci nie wykluczają dalszych zatrzymań.

Źródło: www.policja.pl

Lista Banków przyjmujących zastrzeżenia od osób niebędących ich klientami:

Bank Gospodarki Żywnościowej SA (www.bgz.pl)

Bank Pocztowy SA (www.pocztowy.pl)

Bank Polskiej Spółdzielczości SA (www.bankbps.pl)

Deutsche Bank PBC SA (www.deutsche-bank-pbc.pl)

Eurobank (www.eurobank.pl)

Invest Bank SA (www.investbank.pl)

Krakowski Bank Spółdzielczy (www.kbsbank.com.pl)

Meritum Bank SA (www.meritumbank.pl)

Nordea Bank Polska SA (www.nordea.pl)

Santander Consumer Bank SA (www.santanderconsumer.pl)

SGB-Bank S.A. (www.sgbbank.com.pl)

Bank Gospodarstwa Krajowego (www.bgk.com.pl)

Bank Zachodni WBK SA (www.bzwbk.pl)

Getin Bank (www.getinbank.pl)

Societe Generale SA (www.sgcib.com)

Pozostałe banki komercyjne zastrzegają dokumenty tylko swoich klientów.

Banki Spółdzielcze (kolejność wg nazwy miejscowości):

Bałtycki BS w Darłowie; Beskidzki Bank Spółdzielczy; BS „Mazowsze” w Płocku; BS „Pałuk” w Żninie; BS im. Stefczyka w Belsku Dużym; BS Pojezierza Międzychodzko – Sierakowskiego w Sierakowie; BS w Andrespolu; BS w Będzinie; BS w Białej Podlaskiej; BS w Białej Rawskiej; BS w Białej; BS w Białosłiwu; BS w Bieczu; BS w Biłgoraju; BS w Brodnicy; BS w Brzeźnicy; BS w Busku Zdroju; BS w Bytowie; BS Chełmno; BS Czyżew; BS w Chodzieży; BS w Chojnie; BS w Chojnowie; BS w Ciechanowie; BS w Czarnkowie; BS w Człuchowie; BS w Czyżewie; BS w Dobczycach; BS w Dobrem; BS w Dobrzenu Wielkim; BS w Dobrzycy; BS w Dusznikach; BS w Dzierżonowie; BS w Głogowie Małopolskim; BS Głowno; BS w Gniewie; BS w Gnieźnie; BS w Gogolinie; BS w Goleniowie; BS w Golubiu-Dobrzyniu; BS w Gostyninie; BS w Grębocinie; BS Grodków-Łosiów; BS w Grodzisku Wielkopolskim; BS Grójec; BS Grudusk; BS w Gryficach; BS w Iłży; BS w Jarocinie; BS w Jasięcu; BS w Jastrzębiu Zdroju; BS w Jaworze; BS w Jordanowie; BS w Kaliszu Pomorskim; BS w Kamiennej Górze; BS w Kcyni; BS w Kłodawie; BS w Kłodzku; BS w Kobierzycach; BS w Kolbuszowej; BS w Koninie; BS w Końskich; BS w Końskowoli; BS w Kostrzynie; BS w Kościanie; BS w Kościerzynie; BS w Kowalu; BS w Krasnosielcu; BS w Krasnymstawie; BS w Krościenku; BS w Kruszwicy; BS w Krzepicach; BS w Krzeszowicach; BS w Leśnicy; BS w Leśniowicach; BS w Lipce; BS Lipno; BS w Lubartowie; BS w Lubawie; BS w Lubichowie; BS w Lubrańcu; BS w Lubyczy Królewskiej; BS Ludowy w Elblągu; BS w Lebie; BS w Łęcznej; BS Malbork; BS w Mikołajkach; BS w Miliczu; BS w Mokobodach; BS w Mońkach; BS w Mstowie; BS w Mszczonowie; BS w Nakle n/Notecią;

BS w Nałęczowie; BS w Nidzicy; BS w Nowemn/Wisłą; BS w Olsztynie; BS w Oławie; BS w Osiu; BS w Ostrowcu Świętokrzyskim; BS w Otwocku; BS w Ożarowie; BS Pabianice „PA-CO BANK”; BS w Pawłowicach; BS w Piasecznie; BS w Piotrkowie Kujawskim; BS w Piwnicznej-Zdroju; BS w Pleszewie; BS w Podegrodziu; BS w Połańcu; BS w Połczynie Zdroju; BS w Prabutach; BS w Pruszczu Pomorskim; BS w Przysusze; BS w Pszczynie; BS Raciąż; BS w Radomiu; BS w Radomsku; BS w Radziejowie; BS w Radzynie Podlaskim; BS w Rakoniewicach; BS w Raszkowie; BS Raszyn; Bank Rumia Spółdzielczy w Rumii; BS w Rymanowie; BS Rzemiosła w Łodzi; BS w Sieradzu; BS w Siewierzu; BS w Skępem; BS w Skoczowie; BS w Skórczu; BS w Sławnie; BS w Słomnikach; BS w Słupcy; BS w Smętowie Granicznym; BS w Sochaczewie; BS Sokoły; BS w Stalowej Woli; BS Stara Biała; BS w Starogardzie Gdańskim; BS w Staszowie; BS w Stegnie; BS w Strzałkowie; BS w Strzelnie; BS w Suchedniowie; BS w Suchej Beskidzkiej; BS w Sulikowie; BS w Suwałkach; BS w Szczepieszynie; BS w Sztumie; BS w Szubinie; BS w Ślesinie; BS w Śmiglu; BS w Śremie; BS w Środzie Śląskiej; BS w Środzie Wlkp.; BS w Świdwinie; BS w Świeciu; BS w Tarczynie; BS w Tarnobrzegu; BS w Tarnogrodzie; BS w Tczewie; BS Teresin; BS w Trzebielu; BS w Tworogu; BS w Tykach; BS w Ustce; BS w Ustroniu; BS w Wąchocku; BS w Wejherowie; BS w Werkkowicach; BS w Więcborku; BS w Witkowie; BS w Wolbromiu; BS w Wolinie; BS w Wschowie; BS w Wysokiej; BS w Zawadzkiem; BS w Ząbkowicach Śląskich; BS w Zgierzu; BS w Zwoleniu; BS Warka; BS we Włoszakowicach; BS Ziemi Kaliskiej w Koźminku; BS Ziemi Łęczyckiej w Łęczycy; BS Ziemi Łowickiej w Łowiczu; BSR w Krakowie; Express BS w Rzeszowie; GBS w Choszczynie; GBS w Radkowie; Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku; Hexa Bank Spółdzielczy; Krakowski BS; Kujawski BS w Aleksandrowie Kujawskim; Kujawsko-Dobrzyńsk BS we Włocławku; LBS w Obornikach; Lubusko-Wielkopolski Bank w Drezdenku; Łącki Bank Spółdzielczy; Łużycki BS w Lubaniu; Mazowiecki BS w Łomiankach; Międzypowiatowy BS w Myszkowie; Mikołowski BS w Mikołowie; Nadobrzański BS w Rakoniewicach; Nadwarciański BS w Działoszynie; Piastowski BS w Janikowie; Pobiedzisk-Gośliński BS w Pobiedziskach; Południowo-Mazowiecki BS w Jedlińsku; Powiatowy BS w Gostyniu; Powiatowy BS w Kędzierzynie-Koźlu; Powiatowy BS w Sokołowie Podlaskim; Powiatowy BS w Tom Maz. z/s w Inowłodzu; Powiatowy BS w Zamościu; Powiślański BS w Kwidzynie; Poznański BS w Poznaniu; Rejonowy BS w Lututowie; SBL w Złotowie; SBR w Szepietowie; Spółdzielczy Bank Ludowy w Zakrzewie; Spółdzielczy Bank Ogrodniczy w Warszawie; Warmiński BS (w Jonkowie); Żuławski BS.

Wkrótce kolejne banki rozpoczną przyjmowanie zastrzeżeń od wszystkich osób. Pozostałe banki spółdzielcze zastrzegają dokumenty tylko swoich klientów.

Uczelnie

Do kampanii informacyjnej Systemu dokumenty zastrzeżone przyłączają się kolejne uczelnie w całym kraju. Na terenie szkół pojawiły się plakaty informacyjne, naklejki oraz ulotki. Na stronach internetowych uczelni studenci mogą zapoznać się z zasadą funkcjonowania Systemu dokumenty zastrzeżone. Studenci należą do grupy najbardziej narażonej na utratę dokumentów tożsamości. Bardzo ważne jest więc, aby wiedzieli, jak reagować w takich sytuacjach. Ze względu na bardzo ważny społecznie aspekt funkcjonowania Systemu dokumenty zastrzeżone do współpracy zostały zaproszone uczelnie na terenie całego kraju. Współpraca opiera się na umieszczeniu na terenie uczelni materiałów informujących o tym, dlaczego, jak i gdzie poszkodowani studenci mogą zastrzec utracone dokumenty tożsamości. Bardzo cennym źródłem wiedzy dla studentów byłoby także umieszczenie stosownej informacji na stronach internetowych szkół, włącznie z banerami i linkiem do strony internetowej kampanii Systemu dokumenty zastrzeżone www.DokumentyZastrzezone.pl bądź w uczelnianych wydawnictwach.

Kampanię aktywnie wspierają już:

- Szkoła Główna Handlowa w Warszawie,
- Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego,
- Uniwersytet Warszawski,
- Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Fryderyka Skarbka,
- Międzyuczelniany Instytut Dziennikarstwa i Nauk Społecznych w Radomiu,
- Międzyuczelniany Instytut Dziennikarstwa i Nauk Społecznych w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Mazowiecka w Warszawie,
- Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Jana Pawła II w Zielonej Górze,
- Zamiejscowy Wydział Nauk Humanistycznych w Starachowicach,
- Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu,
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu,
- Centrum Nauki i Biznesu „Żak”.

Samorządy

Patronat nad kampanią objęło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, czynnie wspiera ją także Policja – we wszystkich jednostkach terenowych znajdują się plakaty i naklejki informujące o Systemie dokumenty zastrzeżone – m.in. dzięki temu w ostatnim półroczu o połowę wzrosła liczba zastrzeganych dokumentów – i obecnie sięga już prawie 4000 dokumentów tygodniowo. Ze względu na bardzo ważny społecznie aspekt funkcjonowania Systemu dokumenty zastrzeżone do współpracy zaproszono wszystkie polskie gminy. Biorąc pod uwagę zadania realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, a zwłaszcza zakres zadań wydziałów ewidencji ludności, zwrócono się z prośbą o włączenie się do tej niezwykle pożytecznej społecznie inicjatywy. Współpraca opiera się na umieszczeniu w urzędach powiatowych, miejskich i gminnych (zwłaszcza w wydziałach ewidencji ludności, wydziałach praw jazdy, czyli w miejscach najczęściej odwiedzanych przez mieszkańców), materiałów informujących o tym, dlaczego, jak i gdzie osoby poszkodowane mogą zastrzec utracone dokumenty tożsamości.

Kampanię wspierają m.in.:

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych,
- Policja,
- Federacja Konsumentów,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych objęło patronat honorowy nad kampanią Systemu dokumenty zastrzeżone.

W ramach współpracy przy kampanii, w jednostkach terenowych Policji znajdują się plakaty, ulotki i naklejki informujące o Systemie dokumenty zastrzeżone. Materiały są na bieżąco dystrybuowane przez komendy powiatowe, które w ramach własnej sieci dystrybucji przekazują je do podległych jednostek terenowych. Jednocześnie na stronach internetowych poszczególnych komend znajdują się informacje o systemie, linki i banery odsyłające na portal kampanii.

Patronat nad kampanią Systemu dokumenty zastrzeżone objęła Federacja Konsumentów. Jest to najstarsza organizacja konsumencka w Europie centralno-wschodniej.

Wybrane działania:

- oficjalny patronat,
- wspólne komunikaty prasowe,
- rozesłanie materiałów Dokumenty Zastrzeżone do wszystkich działów Federacji Konsumenta,

Fragment wypowiedzi Rzecznika Federacji Konsumenta:

„Federacja Konsumentów przyglądała się rozwojowi kampanii z dużym zainteresowaniem. W trakcie spotkań z jej organizatorami mieliśmy okazję zapoznać się m.in. z danymi dotyczącymi liczby przestępstw popełnianych z wykorzystaniem cudzych dokumentów tożsamości. Rozmiar tego typu przestępstw zaskoczył nas, bowiem w codziennej pracy naszej organizacji stykamy się wprawdzie z tym zjawiskiem, ale jego rzeczywistą skalę poznaliśmy dopiero na podstawie przedstawionych nam analiz. Podjęliśmy decyzję o przyłączeniu się do kampanii, ponieważ uznaliśmy, że edukacja i informacja dotycząca niewątpliwych korzyści wynikających z możliwości zastrzegania dokumentów w Systemie dokumenty zastrzeżone jest niezbędna, a biorąc pod uwagę wzrost liczby zastrzeganych przez obywateli dokumentów, należy uznać, że dotychczasowa kampania odniosła bardzo duży sukces. Przekonał nas także fakt, iż z Systemu korzystają coraz częściej także przedsiębiorcy spoza sektora bankowego. Jest to bardzo ważne z punktu widzenia konsumenta. Często jeden dokument wystarczy, aby stać się posiadaczem telefonu komórkowego, wynająć mieszkanie, samochód. Kampania Dokumenty zastrzeżone jest prawdziwą kampanią społeczno-edukacyjną, w którą warto i trzeba się zaangażować”.

Longina Lewandowska-Borówka Rzecznik Prasowy Federacji Konsumentów

Do kampanii Systemu dokumenty zastrzeżone przyłączył się Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Informacje o projekcie są prezentowane w postaci ulotek, plakatów oraz filmów reklamowych w około 375 oddziałach.

7. Oszustwa metodą „na wnuczka”

Po kilku latach udanej współpracy związku Banków Polskich z Komendą Główną Policji i Komendą Stołeczną Policji przy społecznej kampanii informacyjnej Systemu dokumenty zastrzeżone uruchomiony został kolejny projekt – Kampania Informacyjna Przeciwdziałania Oszustwom Metodą „Na wnuczka”. To wyjątkowo perfidny rodzaj przestępstw, w których ofiarami padają przede wszystkim osoby w podeszłym wieku, tracąc często wszystkie oszczędności życia.

Charakterystyka oszustw metodą „na wnuczka”

Przestępcy posługują się różnymi „legendami” i metodami mającymi ich uwiarygodnić jako członków rodziny osób pokrzywdzonych. Cały proceder inicjowany jest rozmową telefoniczną sprawcy pełniącego rolę „telefonisty”. Oszuści często posługują się książkami telefonicznymi, z których wybierają osoby o imionach często występujących u osób starszych. Następnie dzwonią na wybrany numer telefonu. Rozmowa prowadzona jest w taki sposób, aby oszukiwana osoba uwierzyła, że rozmawia z kimś ze swojej rodziny i sama wymieniła swoje imię oraz inne dane, pozwalające przestępcom wiarygodnie pokierować dalszą rozmową.

W rozmowie telefonista prosi o udzielenie pilnej pożyczki, stosując różnorodne legendy. Poniżej przedstawiamy te najczęściej stosowane:

- na maklera, inwestycje giełdowe – telefonista mówi, że znajduje się w biurze maklerskim i pilnie potrzebuje pieniędzy na inwestycję giełdową, bo inaczej straci dużą sumę pieniędzy; po odbiór gotówki wysyła kogoś podającego się za maklera giełdowego;
- na wypadek – telefonista informuje, że spowodował wypadek samochodowy i pilnie potrzebuje pieniędzy na zapłacenie ofierze wypadku, aby uniknąć wezwania Policji i rozprawy sądowej;
- na porwanie – rolę telefonisty pełni kobieta podająca się za córkę lub wnuczkę, informując, że została porwana i musi zapłacić okup;
- na zwrot długu znajomemu – telefonista informuje, że zaciągnął u znajomego pożyczkę i w związku z nieszczęśliwym zdarzeniem tamtej osoby musi szybko zwrócić dług; następnie po odbiór pieniędzy od oszukiwanej osoby przychodzi rzekomy znajomy, który potwierdza swoją ciężką sytuację finansową;
- na zakup nieruchomości lub ruchomości – telefonista informuje, że jest w trakcie dokonywania bardzo korzystnej transakcji np. u notariusza i pilnie potrzebuje brakującej kwoty na jej sfinalizowanie.

Zdarza się, że telefonista nie wskazuje żadnego celu, na który potrzebuje pieniędzy, lecz niemal zawsze prosi o dyskrecję i nieinformowanie innych członków rodziny. Zapewnia także o bardzo szybkim i osobistym zwrocie gotówki.

Często oprócz gotówki (waluta polska i zagraniczna) sprawcy nakłaniają osobę oszukiwaną do wydania im również wartościowej biżuterii.

Kiedy oszustowi udaje się nakłonić osobę pokrzywdzoną do udzielenia pożyczki, informuje ją, że nie będzie mógł osobiście odebrać pieniędzy i podaje sposób przekazania gotówki lub kosztowności innej osobie. Przestępcom zależy na tym, aby skłonić ofiarę do przekazania pieniędzy nieznanemu, mimo że będzie widziała oszusta po raz pierwszy w życiu.

Z danych Policji wynika, że osoba oszukiwana najczęściej przekazuje pieniądze obcej osobie, która pełni rolę tzw. odbieraka. Sprawca ten podaje się za dobrego znajomego rzekomego wnuczka lub inną zaufaną osobę, np. maklera giełdowego, pracownika banku lub sklepu. Odbierak po przybyciu do oszukiwanej osoby przekazuje telefon komórkowy, umożliwiając w ten sposób ponowną rozmowę z rzekomym wnuczkiem, co ma dodatkowo uwiarygodnić konieczność przekazania pieniędzy. Nie wolno dzwonić z telefonu odbieraka. To kolejny sygnał, że coś jest nie w porządku i należy natychmiast powiadomić Policję. Gotówka i kosztowności są przekazywane w miejscu zamieszkania oszukiwanej osoby albo na ulicy bądź w placówkach bankowych. Zdarza się, że sprawcy przyjeżdżają po swoje ofiary taksówkami, którymi jadą np. do banku w celu dokonania przelewu i pobrania gotówki. Pożyczki, na prośbę telefonisty, mają również formę przelewów bankowych na podane konta, przelewów błyskawicznych (usługa Poczty Polskiej), jak również przelewów za pośrednictwem instytucji przekazujących pieniądze na odległość (np. Western Union). Oszukiwana osoba dokonuje przelewu na rachunki bankowe zakładane na tzw. „słupy”, czyli najczęściej wybierane są osoby, które za drobną opłatą uruchamiają rachunki bankowe na swoje personalia, po czym udostępniają je oszustom. Udostępniają im także karty bankomatowe z kodami PIN, umożliwiając łatwe podjęcie gotówki. Pieniądze z takich rachunków wypłacane są natychmiast po zrealizowaniu przelewów przez oszukiwaną osobę.

W przypadku przelewów dokonywanych za pośrednictwem Poczty Polskiej lub Western Union oszust dzwoni i namawia osobę oszukiwaną do podania kodu umożliwiającego natychmiastowe podjęcie pieniędzy w dowolnym urzędzie pocztowym lub placówce Western Union. Po wyłudzeniu pieniędzy telefonista, chcąc zyskać na czasie, telefonicznie potwierdza odbiór gotówki i kolejny raz zapewnia o bardzo szybkim i osobistym zwrocie pożyczki. Takie zachowanie powoduje, że oszukani uświadamiają sobie fakt, że padli ofiarą przestępstwa dopiero wtedy, gdy zwrot pieniędzy nie następuje w obiecany termin. Oszuści wykonują do swoich ofiar bardzo dużo połączeń telefonicznych, w krótkich odstępach czasu w celu wywarcia presji psychologicznej i nakłonienia do szybkiego przekazania pieniędzy. Takie częste telefony mają także utrudnić osobie oszukiwanej nawiązanie kontaktu z członkami rodziny, rzekomo proszącymi o pomoc finansową. Gdy osoba oszukiwana ma wątpliwości dotyczące tożsamości dzwoniącego, oszuści bardzo często stosują szantaż emocjonalny: płaczą, błagają o pomoc lub pozorują torturowanie po rzekomym porwaniu.

Oszustwa metodą „na wnuczka” to bardzo poważny problem dotyczący przede wszystkim osób w podeszłym wieku, którym grozi utrata oszczędności całego życia.

Pamiętaj!

1. Bądź ostrożny w kontakcie z nieznanym.
2. Nigdy nie przekazuj pieniędzy osobom, których nie znasz. Nie ufaj osobom, które telefonicznie podają się za krewnych lub ich przyjaciół.
3. Zawsze potwierdzaj „prośbę o pomoc”, kontaktując się osobiście: wykonaj telefon lub skontaktuj się bezpośrednio.
4. Wszelkie telefoniczne prośby o pomoc, w tym z zagranicy, grożą utratą pieniędzy.
5. Gdy ktoś dzwoni w takiej sprawie i pojawia się jakiegokolwiek podejrzenie, że to może być oszustwo, koniecznie powiadom Policję (tel. **997** lub **112**).

Szczegóły prawne

Oszustwo, popełnione metodą na tzw. „wnuczka”, to przestępstwo określone w art. 286 § 1 Kodeksu karnego: „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”.

Przepis ten ustanawia odpowiedzialność karną za przestępstwo oszustwa, w którym sprawca, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza osobę oszukiwaną do

rozporządzenia mieniem w sposób dla niej niekorzystny (np. utrata wyłudzonych pieniędzy czy kosztowności). W tym celu wprowadza ją w błąd, wyzyskuje błąd lub jej niezdolność należącego do tego pojmowania przedsięwziętego działania. Wprowadzenie w błąd oznacza, że sprawca swoimi podstępными zabiegami doprowadza inną osobę do mylnego wyobrażenia o rzeczywistym stanie rzeczy.

W opisywanym przypadku oszustwo polega na przekonaniu osoby oszukanej, że musi pilnie pomóc komuś z rodziny lub przyjacielowi, który rzekomo ma poważne problemy finansowe.

Przedmiotowe przestępstwo jest czynem ściganym z oskarżenia publicznego, chyba że zostało popełnione na szkodę osoby najbliższej.

Kieszonkowcy
kradną nie tylko dla gotówki!
Nie pozwól im wykorzystać
swojej tożsamości!
Jeżeli utraciłeś
dokumenty
nie ryzykuj!
Natychmiast
zastrzeż je
w banku!
Nawet jeżeli
nie masz
swojego
konta.

Kampania Informacyjna Systemu DOKUMENTY ZASTRZEŻONE

System DZ to ogólnopolska baza danych zastrzeżonych dokumentów tożsamości. To ochrona przed wyludzeniami dokonywanymi przy użyciu kradzionych i zagubionych dokumentów! UWAGA: Cały polski sektor bankowy powszechnie uczestniczy w Systemie DZ, a pokazane poniżej banki przystąpiły do dodatkowej, społecznej kampanii informacyjnej - stąd wynika ich szczególne wyróżnienie na tym materiale.

Banki zastrzegające dokumenty: wszystkich osób swoich klientów Partnerzy Kampanii:

Bank BGZ, Bank Pocztowy, Deutsche Bank, Raiffeisen POLBANK, eurobank, Kredyty Bank Spółdzielczy, Nordea, BANK, NBS, EDS, BIK, aleBank.pl

www.DokumentyZastrzezone.pl

Kampania Informacyjna Systemu DOKUMENTY ZASTRZEŻONE

Patronat honorowy

Patronat

Współpraca

Organizator

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Utraciłeś dokumenty? Nie ryzykuj! Zastrzeż je w banku!

Chroń najcenniejszy skarb
– swoją tożsamość!

Co robić po utracie dokumentów?

1. Natychmiast zastrzegamy je w Systemie DOKUMENTY ZASTRZEŻONE.
2. Powiadamy Policję (jeżeli utrata nastąpiła w wyniku kradzieży).
3. W gminie lub placówce konsularnej wyrabiamy nowy dokument.

Gdzie zastrzegać?

1. W dowolnej placówce swojego banku.
2. Gdy ktoś nie ma rachunku bankowego, powinien iść do banku przyjmującego zastrzeżenia nie tylko od swoich klientów (aktualna lista znajduje się na stronie internetowej www.DokumentyZastrzezone.pl).

Wystarczy zastrzec dokument w jednym oddziale, aby dane automatycznie trafiły do każdego banku, firmy lub instytucji korzystającej z Systemu Dokumenty Zastrzeżone.

Jakie dokumenty zastrzegać?

Najważniejsze są: dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, karta pobytu, książeczka wojskowa i żeglarska, dowód rejestracyjny i karta płatnicza.

Dlaczego trzeba zastrzegać dokumenty?

Nie ma znaczenia, czy dokument skradziono czy zagubiono. Codziennie zdarza się kilkadziesiąt prób posłużenia się cudzym lub podrobionym dokumentem:

- * wyludzenia kredytów i pożyczek,
- * wynajem mieszkań i pokoi hotelowych (unikanie opłat, kradzieże, wyposażenia),
- * kradzieże wypożyczonych samochodów lub innych podmiotów,
- * zakładanie fikcyjnych firm do wyludzenia kredytów, zwrotu podatków.

Jak działa System DOKUMENTY ZASTRZEŻONE?

Dane trafiają do wszystkich banków i innych uczestników systemu, np.: operatorzy telefonii komórkowych, notariusze, placówki poczty, pośrednicy finansowi, agencje rozliczeniowe, firmy leasingowe, hotele, firmy ochroniarskie, wypożyczalnie, agencje pośrednictwa sprzedaży oraz wynajmu nieruchomości.

DODATKOWA OCHRONA PRZED WYŁUDZENIAMI

Jak ustrec się przed wyludzeniem kredytu na Twój dokument tożsamości?

Skuteczną ochronę przed wyludzeniem kredytu zapewni Alert Strażnik Kredytu - natychmiastowe powiadomienie w formie sms oraz e-mail, które dostaniesz za każdym razem, gdy w związku z wnioskiem kredytowym jakkolwiek bank zapyta BIK o informacje z wykorzystaniem Twoich danych.

Jeśli otrzymasz taki alert, a obecnie:

- * nie starasz się o żaden kredyt albo pożyczkę,
- * nie poręczasz kredytu,
- * nie kupujesz niczego na raty,

to być może ktoś próbuje wyludzić kredyt na Twoje nazwisko! Alert można zamówić na stronie: www.bik.pl

Zanim alert zostanie aktywowany, należy potwierdzić swoją tożsamość. Jest to ważne ze względów bezpieczeństwa - Twoje dane nie mogą dostać się w niepowołane ręce! Zadbaj o własne bezpieczeństwo finansowe!

Polski sektor bankowy powszechnie uczestniczy w Systemie DOKUMENTY ZASTRZEŻONE.

Pokazane poniżej banki przystąpiły do dodatkowej, społecznej kampanii informacyjnej - stąd wynika ich szczególne wyróżnienie na tym materiale.

Banki zastrzegające dokumenty wszystkich osób

Banki zastrzegające dokumenty swoich klientów

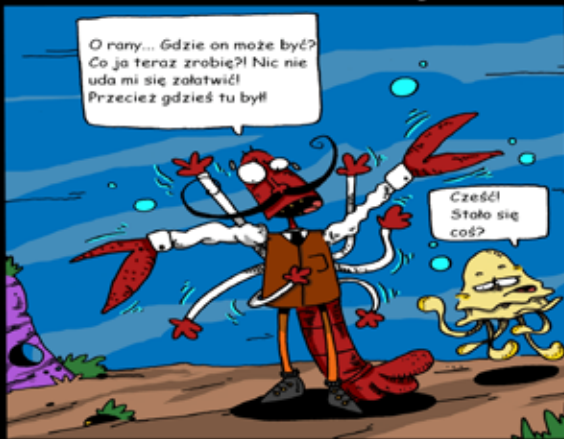

Partnerzy Kampanii

www.DokumentyZastrzezone.pl

Utraciłeś dokumenty? Nie ryzykuj! Zastrzeż je w banku!

System DZ to ogólnopolska baza danych zastrzeżonych dokumentów tożsamości. Chroni przed wyludzeniami z użyciem kradzionych i zagubionych dokumentów! UWAGA: Cały polski sektor bankowy powszechnie uczestniczy w Systemie DZ, a pokazane poniżej banki przystąpiły do dodatkowej, społecznej kampanii informacyjnej - stąd ich szczególne wyróżnienie na tym materiale.

Banki zastrzegające dokumenty:

wszystkich osób

swoich klientów

Partnerzy Kampanii:

www.DokumentyZastrzezone.pl

Strony internetowe

<http://www.dokumentyzastrzezone.pl>

<http://www.cigi.pl>

<http://www.bik.pl>

<http://cpb.pl>

<http://zbp.pl>

<http://www.amron.pl>

<https://www.msw.gov.pl>